

Po svetu

Kresna noč po svetu

V dneh po junijskem sončevem obratu (poletnem solsticiu) poznajo po svetu številne in s soncem povezane praznike, še danes vpletene v različne religije, kulture in navade – pod skupnim imenom kresne noči.

MILKA NAGLIČ

Najbolj magično obdobje v letu

»Kres je v vsem indoevropskem prostoru najbolj magično obdobje v vsem letu. To je obdobje, ko svoje moči preizkušajo škrtati, vile in druga nadnaravna bitja, sam praznik je nabit z magijo in čarovništvom. Enake običaje na kres lahko opazujemo od Islandije do Skandinavije in od tam do Sredozemlja. Ljudstvo je menilo, da more s čarnimi sredstvi soncu ohraniti moč in mu jo pomnožiti. Takšno magično sredstvo je bil ogenj. Odkar je človeštvo sonce poobchilo in ga začelo častiti kot božansko bitje, so verovali, da je treba božanski ognjen na nebo, ki je vir življenja, ojačevati z zemeljskim ognjem. Zato so zanehtli kulikor mnogeč blizu neba po hribih in gorah kresove, da bi sonce od njih prejemale čim več toplote in svetlobe. Pozimi, ko se jim je zdelo, da sonce peša in izgublja moč, so prižigali kresove v resnem strahu, da jim nebeski ogenj ne bi popolnoma ugasnil (na ognjišču so žgali tudi zajetni hrastov panj ali čok), spomladi so mu s kresovanjem hoteli pomagati do čimprejše zmage nad zimo, poleti, ko se je dan

'obesil', ko so se začeli dnevi krajšati, pa so soncu s posebnimi velikim kresnim ognjem skušali ohraniti višek njegove moči. Na kresni dan je človek poleg žganja kresov prožil ognjen krog, nosil velike plamenice, pel in plesal okrog kresa v smeri gibanja sonca in takal goreča kolesa ... Tako je v Veliki knjigi o praznikih magijo kresne noči opisal dr. Damjan J. Ovsec. Med kresnimi obredi omenja tudi skakanje čez ogenj. »Povsod po Evropi so ljudje skakali čez ogenj ali skozi ogenj, in verjeli, da višje ko bodo skočili, višji bo njihov pridelek (na primer pšenico). Živino so gnali skozi ogenj, da bi se očistila, saj naj bi ogenj odganjal bolezni in zle sile, ki so v boleznih poobchiljene. Sprav takim namenom so plesali okrog ognja ljudje in nosili vence, spleten iz rož, ki naj bi imele apotropejske učinke; ti so bili zvečine rumene barve – simbolizirala je sonce. Kresna magija torej ni bila namenjena 'pomagati' le soncu, ampak tudi človeku in živini. V kresni noči po svetu kurijo kresove. »Pri Keltih je bil kres druidski praznik in zlasti v Bretaniji so prižigali kresove, imenovane baalski ognji. Na Norveškem so ogenj zakurili na splavih, ki so plavali po fjordih. Na Švedskem so jih

zakurili na gričih ali križpotjih in so jim pravili Baldurjev kres. Baldur ali Balder je bil bog svetlobe in lepote. Na Škotskem so bili kresovi v tem času redkost; prižigali so jih zlasti na Beltane (prvi maj). Ogorke iz kresa so jemali domov, da bi z njimi zanetili ogenj v ognjišču; preko polj in sadovnjakov so škoti nosili bakle ali pa jih posipali s pepelom. »Vsi smo slišali za slovit Stonehenge. Tu se v kresnih nočeh med svetimi kamni zberajo tisoči novodobnih druidov. Tako je, denimo, 21. junija 2013 v tem starodavnem svetišču jutro nadaljšega dne v letu pričakalo več kot 20.000 kresovalcev. Prvo poletno zarjo je sicer zakril oblak, vendar to ni pokvarilo razpoloženja. Sončev obrat so praznovali s plesom ob ljudski glasbi in trdili, da na ta način pozivajo k miru v svetu ... Takih primerov je še veliko, izbrali smo le enega bolj imenitnih.

Sen kresne noči

Kresna noč je svetovni fenomen tudi zaradi številnih umetniških upodobitev. Njena najbolj znana literarna obdelava je Shakespearov Sen kresne noči (okrog 1595), eden prvih izletov v domišljije in nezavedne svetove v novem veku. V kresni noči

se na gozdni jasi, ki ji gospodarita vilinski kralj Oberon in kraljica Titania s svojimi vilinici in palčki in skupaj z mojstri rokodelci, znajdeti dva para, Hermija in Lisander ter Helena in Demetrius. Prva dva sta zhečala, da bi se izognila Hermijini poroki z Demetrijem, ta pa se jo odpravi iskat, že pred tem pa je zapustil vdano Heleno, ki se prav tako odpravi na pot. Oberonu se zaljubljenici smilijo, zato naroči škrtcu, naj razreže njihove težave čarobnim sokom; z njim naj bi se zaljubili v prvega, ki ga bodo zagledali, ko se zbudijo. Vendar ne gre vse po načrtu, namesto tega se rodi velika komedija zmešnjav ... Če vas zanima nadaljevanje, berite izvirnik.

Že 200 let od Waterlooja

Waterloo je kraj v današnji Belgiji, 16 kilometrov južno od Bruslja. Tu je Napoleon 18. junija 1815 izgubil svojo zadnjo veliko bitko. Njegovi 73.000 mož se je spopadla z britansko-nizozemsko armado, ki jo je vodil vojvoda Wellington, in prusko, ki ji je poveljeval feldmaršal von Blücher, obe skupaj sta šteje 120.000 mož. Padlo jih je več deset tisoč. Po Waterlooju je prva sila Zahoda postala Velika Britanija, na Vzhodu pa Rusija.

Kresovalci, novodobni druidi, zbrani na »Summer Solstice Party«, Stonehenge 2014 / Foto: Wikipedija

Nova najdba: to naj bi bila edina Shakespearova podoba, nastala že za življenja, doslej skrita v ilustraciji neke knjige, izšle 1598. / Foto: Wikipedija

Waterloo danes: sama ravnina, sredi nje velikanska umetno nasuta gomila, vrh nje spomenik bitki (Lion's Mound)

Novo knjige (282)

Nova knjiga Jožeta Dežmana

MILKA NAGLIČ

»Ko sem pred desetletji začel svojo raziskovalno pot in me je zaneslo med varuheta bujev in potvorb titoizma, si nisem predstavljal, da bom po dolgih desetletjih odkrival blodnjake hudih jam titoizma. Ko sem 3. decembra 2014 zagovarjal svojo doktorsko nalogo, je bilo to v okviru spomina na dvajsetletno abstinenco, ki sem jo začel 27. novembra 1994. Za alkoholike je pomembno, da javno izpovedo svojo odvisnost. Potem je zdravljenje lažje. Nič drugače ni z družbo, ki je okužena z zločinsko dediščino nasilja in laži. Vstop v svet nasilja in laži, ki ga je po drugi svetovni vojni v svojih ideoloških utopijah v stalnišeni in samoupravni podobi

poskušal oblikovati titoizem, je nenavadno podoben vstopu v rov sv. Barbare v Hudi jami. Zunajsonde umore je titoizem skrival in jih titoizem poskušal prikriti še danes. Ko smo se v Komisiji Vlade Republike Slovenije za reševanje vprašanj prikritih grobišč leta 2006 odločili, da bomo raziskali po eno od vsake skupine prikritih morišč in grobišč, smo s tem dovolili žrtvam, da spregovorijo, da obsojijo zločin, katerega žrtve so bile ...»

Jože Dežman, ki smo ga včasih poznali predvsem na Goranjskem, je zdaj že nekaj let eden najbolj profiliranih in kontroverznih slovenskih zgodovinarjev. Začel je kot »režimski« zgodovinar, a to je bil le navidez, že takrat je motil borce in druge varuhe

»titoističnega« izročila s stališči, ki so motila njihov (ne) mir. Potem se je specializiral za tisti del zgodovine druge svetovne vojne in prvih let po njej, ki je bil na znameniti razstavi poimenovan kot »temna stran meseca«. Svetlo plat smo že prej dobro poznali, temno so nam s svojim raziskovanjem razkrili ravno zgodovinarji, kakršen je Dežman. Sicer pa se zdi, da imata obe strani »meseca« oziroma let zadnega obdobja še vedno tudi vsaka svojo zgodovinarje. Med razlagalci »svetle« strani sta med najvidnejšimi Jože Pirjavec in Božo Repe. Na »temni«

se ob Dežmanovcem razločeno sveti ime Tamare Grieser Pečar (če izpostavimo le po dve imeni z vsake strani). Zdi se, da so tudi zgodovinarji razdvojeni – tako kot narod, o katerem pišejo. Zgodovina ni matematična znanost, je res posebna in v aktualna dogajanja vpeta veda, takšna je tudi ta knjiga. Zgovoren je že njen naslov: Ni bilo lahko, a smo obstali in stojimo. In podnaslov: Titoizem, poraz nasilja. Tudi po tej knjigi sodeč se Dežman vrača k prvotnemu, Herodotovemu načinu pisanja zgodovine. Prikazuje in razlaga jo z nizanem zgodb ...

Jože Dežman, Ni bilo lahko, a smo obstali in stojimo, Mohorjeva, Celovec, 2015, 466 strani, 31,90 evra, www.mohorjeva.com

